

Asia: VN/16660/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä

Tiedonhallintalain ja julkisuuslain muutokset

Onko ehdotuksella vaikutuksia, joita ei ole vielä tunnistettu, erityisesti lakien soveltamisalassa oleviin organisaatioihin? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Tiedonhallintalain 3 §:n 4 momentin soveltamisalasäännöksessä rajataan lain soveltamisalaa silloin, kun kyse ei ole viranomaisen toiminnasta.

Soveltamisalasäännöksen mukaan lain 4 lukua ja 22 – 27 §:ää sovelletaan muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin silloin, kun ne hoitavat julkista hallintotehtävää ja lisäksi sovelletaan 4 ja 28 §:ää silloin, kun edellä mainitut yhteisöt käyttävät julkista valtaa.

Tiedonhallintalakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet 24 a ja 24 b §:t, jotka ovat kaikkiin työeläkevakuuttajiin sovellettavan lainsäädännön piirissä. Hallituksen esitysluonnoksessa ei kuitenkaan ole perusteltu sitä, miksi näitä uusia säännöksiä tulisi soveltaa yksityisiin yhteisöihin taikka muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin. Luonnoksessa ei ole myöskään arvioitu sitä, mitä sääntelyn soveltaminen vakuutustoiminnassa tarkoittaisi.

Työeläkealalla emme ole pystyneet arvioimaan, mihin kaikkeen tämä voisi työeläkevakuuttajissa vaikuttaa: mitä tietoaineistoja tämä koskisi ja mitkä tietoaineistot voitaisiin katsoa arvokkaiksi. Työeläkevakuuttajilla ei käsityksemme mukaan ole avoimen datan kaltaista dataa, koska lähes kaikkea dataa koskee vakuutussalaisuus ja/tai henkilötietojen suoja. Lähtökohtaisesti tehtäviin ei ole kuulunut avoimen datan tuottaminen.

Soveltamisalaa on vaikea arvioida myös siitä lähtökohdasta, että direktiivi koskee ja direktiivissä määritellään julkisoikeudelliset laitokset osaksi julkista sektoria. Direktiivin 2 artiklan määritelmä ei sisällä mm. yksityisen työeläkeyhtiön kaltaisia toimijoita. Näin ollen tiedonhallintalailla laajennetaan

direktiivin soveltamisalaa ilman, että sitä on perusteltu hallituksen esityksessä tai sen vaikutuksia arvioitu.

Tiedonhallintalain säännösten sisällön soveltuminen työeläkevakuuttajiin:

Tiedonhallintalain 24 a §:ssä säädetään tiheästi päivittyvän tiedon saatavuudesta. Lainkohta koskee tietoja, joihin on tiedonsaantioikeus ja jotka eivät sisällä henkilötietoja. Lakiesityksessä olisi hyvä selkeämmin määritellä, mikä on tiheästi päivittyvää tietoa tai ainakin mainita perusteluissa tästä esimerkkejä.

Työeläkevakuuttajilla ei ainakaan toistaiseksi ole säännöksen tarkoittamaa tiheästi päivittyvää tietoa, joka direktiivin mukaan on lähinnä dynaamista esim. antureiden tuottamaa dataa, joka ei sisällä henkilötietoja. Työeläkevakuutuksen toimeenpanossa kerätyt ja syntyneet tiedot, voivat olla liikesalaisuudeksi katsottavaa tietoa tai sisältävät henkilötietoja, minkä vuoksi ehdotettava säännös ei voisi tulla sovellettavaksi työeläkevakuuttajien toimintaan. Tämän johdosta katsomme, että ehdotettua uutta 24 a §:ää ei tulisi soveltaa työeläkevakuuttajiin.

Julkisuuslain muutokset:

Julkisuuslakia sovelletaan työeläkevakuutuksen yksityisen alan toimeenpanossa työntekijän eläkelain mukaan käytettäessä julkista valtaa ja muulloin vain säännöksessä tarkemmin määritellyissä tapauksissa, lähinnä asiakirjasalaisuuteen liittyen. Julkisen vallan käyttämisellä tarkoitetaan vakuutuksen toimeenpanossa mm. etuuspäätösten antamista.

Julkisuuslain 16 §:ä ehdotetaan muutettavaksi sen varmistamiseksi, että tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvä tieto on saatavissa sähköisessä muodossa. Lain 34 §:ssä säädettäisiin myös arvokkaiden tietojen maksuttomuudesta. Säännöksiä on tarkoitettu tulkittavan yhdessä tiedonhallintalain 24 a §:n kanssa.

Vastaavin perustein kuin tiedonhallintalain 24 a §:n osalta myöskään julkisuuslain muutoksia ei tulisi soveltaa työeläkevakuutuksen toimeenpanossa ja lain selkeyden vuoksi siitä tulisi säätää nimenomaisesti. Työeläkevakuutuksen toimeenpanossa käytettäessä julkista valtaa mm. etuuspäätöksiä antamalla ei synny tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa, joka ei sisällä henkilötietoja.

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei velloiteta rajapintojen, jotka olisivat nimenomaan avoimia, käyttöön. Mitä mieltä olette väitteestä, että viranomaiset oman harkintansa mukaan käyttäisivät avoimia rajapintoja joka tapauksessa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista?

-

Onko ehdotettujen muutosten johdosta tarpeen muuttaa myös jotain erityislainsäädäntöä, jota ei esitysluonnoksessa ole tunnistettu?

-

Laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Ehdotetun lain soveltamisalaa koskevan säännöksen perusteella lakia ei sovellettaisi työeläkevakuutuksen toimeenpanossa. Meillä ei ole huomautettavaa tähän lakiehdotukseen.

Millaisiin yrityksiin toimialallanne tai alueellanne ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi?

-

Tunnistattekko julkisia yrityksiä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on sen kanssa ristiriidassa?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä antamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja uudelleenkäytettäväksi?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä julkaisemaan tai julkistamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja, mutta jonka tosiasiallisena tarkoituksena tai vaikutuksena on tietojen uudelleenkäyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin?

-

Onko ehdotetun lain soveltamisalassa oleviin yrityksiin tai muihin toimijoihin sellaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko asiakirjojen uudelleenkäytön salliminen ominaista tai olennaista jonkin ehdotetun lain soveltamisalassa olevan julkisen yrityksen liiketoiminnalle?

-

Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Ehdotetun lain soveltamisalaa koskevan säännöksen perusteella lakia ei sovellettaisi yksityisen alan työeläkevakuutuksen toimeenpanossa. Kevan tutkimustoiminta on julkisesti rahoitettua, mutta se ei aseta tutkimusaineistoja julkisesti saataville tietovaraston kautta, joten sitä ei sovellettaisi myöskään julkisen sektorin työeläketurvan toimeenpanossa. Meillä ei ole huomautettavaa tähän lakiehdotukseen.

Onko ehdotuksella vaikutuksia tutkimusaineistoja tuottaviin tai julkaiseviin tahoihin, joita ei vielä ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko olemassa riskiä siitä, että tutkimusaineistoja ei enää asetettaisi julkisesti saataville sen vuoksi, että ehdotettu laki tulisi niihin julkaisun johdosta sovellettavaksi?

-

Missä laajuudessa tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta edellytetään jo nykyään osana julkista tutkimusrahoitusta?

-

Tunnistatteko tutkimusaineistoja, niiden tuottamista tai hyödyntämistä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on ehdotetun sääntelyn kanssa ristiriidassa?

-

Arvokkaat tietoaineistot

Onko toimialallanne tai toiminnassanne tunnistettu tietoaineistoja, jotka mahdollisesti tai todennäköisesti tultaisiin komission toimesta säätämään arvokkaiksi tietoaineistoiksi?

Tiedonhallintalain 24 b §:ksi ehdotetaan säännöstä arvokkaiden tietojen saatavuudesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä ja sen liitteessä I säädetään arvokkaista tiedoista. Arvokkaina tietoina pidetään muun muassa tilastotietoja. On epäselvää, voivatko työeläkevakuuttajien tilastotiedot olla arvokkaita tietoaineistoja. Arvokkaista tietoaineistoista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tältä osin on tärkeää, että nämä tietoaineistot on mahdollisimman selkeästi määritelty.

Onko toimialallanne tai toiminnassanne varauduttu arvokkaiden tietoaineistojen sääntelystä johtuviin vaikutuksiin? Miten kuvailisitte vaikutuksia ja niihin varautumista? Antakaa mahdollisuuksien mukaan myös euro- tai lukumääräarvioita.

Lainsäädännön ulottamisen vaikutuksia työeläkevakuuttajien data-aineistoon on erittäin vaikea arvioida tai ymmärtää.

Säännöksellä ei määriteltäisi tiedon luovuttamisen perusteita, vaan ainoastaan se, missä muodossa ja millä tavoin tiedot luovutetaan, mikäli vastaanottajalla on muussa laissa säädetty tiedonsaantioikeus käsitellä tietoja. Arvokkaat tietoaineistot olisi luovutettava tai niiden olisi oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla pyynnöstä.

Säädösten avulla työeläkevakuuttajille ei tule asettaa velvoitetta saattaa saataville maksutta ja koneluettavassa muodossa sellaista tietoa/tietoaineistoja, jota toimijoilla ei ole hallussa tai toimialalle ei muodostu. Näkemyksemme mukaan 24 b §:ää ei tulisi soveltaa työeläkevakuuttajiin.

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta ja ehdotetun sääntelyn vaikutuksista kokonaisuudessaan.

Pidämme hyvänä sitä, että lakiehdotuksella edistetään julkisen sektorin avoimen datan hyödyntämistä ja entistä tehokkaampaa uudelleenkäyttöä erilaisiin tarkoituksiin. Julkisiin tietoihin liittyvien säädösten ja toimintatapojen kehittäminen on kannatettavaa.

Kannatamme esityksen ehdotusta siitä, että erityisen arvokkaiksi määriteltyjen tietoaineistojen kuten paikka-, sää- ja omistustietojen olisi oltava saatavilla maksutta ja rajapintojen välityksellä.

Olemme kuitenkin sitä mieltä, että kun kansallisesti päätetään ulottaa uusi sääntely koskemaan myös julkista hallintotehtävää hoitavia yksityisiä toimijoita, pitäisi jo lainvalmisteluvaiheessa pohtia, soveltuuko uusi sääntely ja miltä osin näihin tahoihin. Yksityisiä toimijoita ei voida aina yksinkertaisesti rinnastaa viranomaisiin.

HE-luonnoksessa ei käsitellä lainkaan ehdotusten soveltumista työeläkevakuutusyhtiöihin eikä muihin työeläkevakuuttajiin. Näin ollen on vaikea arvioida, mihin sääntely voisi työeläkevakuutustoiminnassa vaikuttaa.

Näkemyksemme mukaan ehdotettavia uusia tiedonhallintalain säännöksiä (24 § ja 24 b §) ei tulisi soveltaa työeläkevakuutusta toimeenpaneviin työeläkevakuuttajiin ja lain selkeyden sekä ymmärrettävyyden vuoksi tästä tulisi nimenomaisesti säätää tiedonhallintalain muuttamalla tiedonhallintalain 3 §:n 4 momenttia tältä osin.

Sved Pirjo
Työeläkevakuuttajat TELA ry